

Motion till riksdagen
2006/07:A2

av **Sven-Erik Österberg m.fl. (s)**
med anledning av prop. 2006/07:15

En arbetslöshetsförsäkring för arbete

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	2
Motivering.....	2
Beredningen	3
Arbetsvillkoret	4
Överhoppningsbar tid.....	5
Studerandevillkoret.....	5
Sänkta ersättningsnivåer.....	6
Normalarbetstiden	7
Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	7
Finansiering – avgifter	7

Fel! Okänt namn på

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens proposition 2006/07:15 En arbetslöshetsförsäkring för arbete.

Motivering

Sverige är ett litet exportberoende land i världsekonomins utkant som rönt stora framgångar på världsmarknaden, vilket bidragit till att vi kunnat utveckla vår välfärd och öka människors levnadsstandard.

Skälen till denna framgång är många. Vi har en öppenhet för fri handel just för att svenska företag och medborgare har varit förändringsbenägna och flexibla. Förutsättningen för denna öppenhet har varit den trygghet som svenska arbetstagare känner i omställningen genom en arbetslöshetsförsäkring med höga ersättningsnivåer och en aktiv arbetsmarknadspolitik.

Trygga människor vågar.

Den kombination av flexibilitet och trygghet som kännetecknar den svenska modellen är tillsammans med modellerna i de andra nordiska länderna både framgångsrik och unik.

Arbetsmarknadspolitiken är en grundläggande del av den ekonomiska politiken. Utan en bra och effektiv arbetsmarknadspolitik försämras arbetsmarknadens funktionssätt och vi riskerar att få flaskhalsproblem, vilket kan leda till inflation och i förlängningen till försämrad konkurrenskraft.

Matchningen mellan arbetssökande och lediga jobb måste fungera. Att rusta människor för att kunna ta de jobb som växer fram tillsammans med kraftfulla insatser för grupper som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden är den ena grundstenen för den socialdemokratiska arbetsmarknadspolitiken.

Den andra grundstenen är arbetslöshetsförsäkringen. Ersättningar på höga nivåer och villkor i övrigt som är rimliga utifrån den enskildes utgångspunkt gör att människor blir öppnare för den globaliserade ekonomin och vågar gå från det gamla till det nya. Detta är grunden för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring. Därför föreslår vi socialdemokrater i vårt budgetalternativ att de nuvarande taken i arbetslöshetsförsäkringen höjs, i ett första steg med 150 kronor den 1 december 2008.

De förslag till förändringar i arbetslöshetsförsäkringen som den moderatledda regeringen nu lagt fram driver utvecklingen åt ett helt annat håll. Det blir ökad otrygghet med försämrade ersättningar i arbetslöshetsförsäkringen, vilket leder till en försvagad omställningsförmåga i den svenska ekonomin.

Med regeringens förslag kommer arbetslöshetsförsäkringens roll som omställningsförsäkring i stället att utvecklas till en grundtrygghetsförsäkring.

Dessutom rustas arbetsmarknadspolitiken ned, vilket också innebär att arbetskraften kommer att vara sämre rustad att ta de nya jobben.

Många av de arbetsmarknadspolitiska program som finns idag kommer också att försvinna. De s.k. gröna jobben är en sådan satsning där 3 000 per-

soner är verksamma för närvarande. Inga nya projekt kommer att starta, däremot utlovar regeringen en snabbavveckling av den befintliga verksamheten, vilken kommer att ske under nästa år. Gröna jobb är idag ett exempel på samverkansprojekt mellan Skogsvårdsstyrelsen, AMS och ESF (Europeiska socialfonden). Detta projekt har bidragit till att de mest utsatta fått en rejäl chans till inträde på arbetsmarknaden.

Propositionen leder inte till att skapa fler jobb. Däremot blir fler öppet arbetslösa med den moderatledda regeringens politik.

Regeringens övergripande syfte tycks vara att skapa en låglönemarknad. Därför föreslås kraftiga neddragningar i arbetsmarknadspolitiken för att finansiera gigantiska skattesänkningar som främst gynnar de redan välbeställda.

Syftet tycks främst vara att få fram minst 10 miljarder kronor för att finansiera de utlovade skattesänkningarna.

Så till själva proposition 2006/07:15 "En arbetslöshetsförsäkring för arbete".

Den borgerliga regeringens politik leder inte till att de som idag uppbär arbetslöshetsersättning och blir utstämplade och utan ersättning, får ett nytt arbete.

Ingen konsekvensanalys har presenterats av effekterna om den avsedda sysselsättningsökningen inte blir verklighet, vilket Lagrådet påpekar i sin granskning av förslaget om ändrad finansieringsavgift. En sådan effekt blir ökade utgifter i kommunerna för försörjningsstöd.

Av förslaget framgår också att det främst är kvinnor som kommer att drabbas av försämringarna i försäkringen.

Inledningsvis konstaterar vi att vår kritik berör två områden. För det första kritiserar vi beredningen av den stora förändring som praktiskt taget berör hela svenska folket, oavsett om man har arbete eller är arbetslös. Den som har arbete drabbas av den höjda avgiften till a-kassan och den som är arbetslös får sänkt ersättning.

För det andra avslår vi alla de sakfrågor som finns i propositionen och som på samtliga punkter innebär försämringar för såväl arbetstagare som arbetslösa. Inte på en enda punkt föreslås några förbättringar för någon av dessa grupper som befinner sig på eller utanför den svenska arbetsmarknaden.

Beredningen

Beträffande beredningen är det en dramatisk omläggning av såväl politiken som systemen som regeringen nu genomför. Förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är de mest omfattande i försäkringens historia. Arbetslöshetsförsäkringen och dess finansiering bygger på ett komplicerat regelverk. Ett mycket stort antal personer omfattas av försäkringen: 3,8 miljoner människor är medlemmar i kassorna och drygt 600 000 personer får ersättning varje år. De förändringar som nu föreslås kommer efter en beredningsprocess som lämnar mycket i övrigt att önska. Regeringen visar ingen respekt för vare sig remissinstanser eller de myndigheter och organisationer som ska genomföra förändringarna.

Fel! Okänt namn på

Förändringar av detta slag bör genomföras efter ett remissförfarande där inte bara de berörda utan även utomstående juridiska instanser får en praktisk möjlighet att analysera förslagen och dess konsekvenser och sedan lägga fram sina synpunkter. En veckas remisstid är anmärkningsvärt kort i sammanhanget.

Regeringen bär ett mycket stort ansvar om den forcerade beredningen leder till problem i den praktiska hanteringen efter ikraftträdandet vid årsskiftet, något som i slutänden drabbar enskilda personer.

Vi socialdemokrater har det bestämda intrycket att regeringen inte vill ge sig in i en sakk Diskussion om själva försäkringen och konsekvenserna av förslagen. Man hänvisar i stället mest till sina svagt grundade men högt ställda förväntningar om att försämringarna ska leda till ökad sysselsättning.

I remissvaren över propositionen framkommer en förödande kritik. Sveriges Kommuner och Landsting anser att regeringen inte har uppfyllt beredningsskyldigheten. LO kritiserar den starkt begränsade remisstiden och TCO är mycket kritiskt mot den extremt korta remisstiden. Statskontoret anser att det är svårt att bedöma förslagen utan någon samlad föregående utredning och konsekvensbeskrivning.

Även Lagrådet konstaterar i sitt yttrande:

De nu remitterade förslagen till ändringar i lagen om arbetslöshetskassor inte är särskilt omfattande men kommer att beröra ett stort antal personer och är, med den lagtekniska lösning som valts, inte okomplicerade. Förslagen har i Regeringskansliet beretts under en mycket kort tid, och remissinstanserna har haft endast en vecka att yttra sig över utkastet till lagrådsremiss.

Lagrådet skriver också:

Reformen framstår som ett provisorium i avvaktan på förslag om införande av en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring, som förutskickats i budgetpropositionen för år 2007.

Samordningen av dagar med arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd leder också till omfattande och komplicerad administration, vilket Försäkringskassan påpekade vid utskottets hearing. Endast dataprogrammeringen tar minst elva veckor att genomföra.

Arbetsvillkoret

Regeringen föreslår att det nuvarande villkoret, att den sökande ska ha förvärvat arbetat i minst sex månader och utfört arbetet under minst 70 timmar per månad, ska ökas till 80 timmar per månad.

Det innebär att de – framförallt kvinnor och ungdomar – som arbetar halvtid, med en veckoarbetstid på 36 timmar, inte ens kvalar in i försäkringen. Det gäller även den som arbetar fler timmar i veckan men som tvingas vara hemma på grund av sjukdom eller för vård av sjukt barn. Han eller hon kvalar inte heller in i arbetslöshetsförsäkringen.

Förslaget slår mot studenter som försöker etablera sig på arbetsmarknaden. Risken är även överhängande att stora grupper av t.ex. frilansande kulturarbetare slås ut från försäkringen. Även på denna punkt riktar remissinstanserna tung kritik mot förslaget.

Överhoppningsbar tid

Nästa del av propositionen rör den s.k. överhoppningsbara tiden, dvs. den tid som vid prövningen om arbetsvillkoret uppfyllts inte ska räknas in i ramtiden, ska begränsas från nuvarande sju år till högst fem år.

Detta förslag drabbar i första hand dem som satsar på långa utbildningar, dem som kombinerar utbildning med familjebildning och personer med rehabiliteringsbehov.

Vi anser att det bör finnas marginaler för den som tappar fotfästet på arbetsmarknaden, t.ex. genom sjukdom eller föräldraledighet, att kunna studera och komma åter till arbetsmarknaden. Saco menar att det innebär stora svårigheter särskilt för akademiker med lång utbildning, t.ex. forskare, och missgynnar dem som satsar på en riktigt lång utbildning. Det missgynnar också kvinnor som får barn under utbildningstiden.

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen menar att den överhoppningsbara tiden inte innebär någon större besparing men kan betyda mycket för dem som berörs. Det finns naturligtvis ingen exakt gräns hur lång den överhoppningsbara tiden bör vara. Vi socialdemokrater tycker dock att den nuvarande ordningen är rimlig.

Studerandevillkoret

Det så kallade studerandevillkoret förslås avskaffas. Därmed försvinner möjligheten att kvalificera sig för arbetslöshetsersättning genom studier.

Vi anser att den som har studerat ska få ett rådrum att finna lämpligt arbete efter studierna. 38 000 personer fick den här ersättningen under förra året vilket tyder på att den fyller en funktion och är viktig för dem som får den. Även här kommer många att bli hänvisade till försörjningsstöd – vilket drabbar i första hand kommunerna – eller till ekonomiskt bistånd från sina föräldrar. Det finns dessutom risk för en ytterligare homogenisering av studentgruppen så att bara de, vars familj kan försörja dem som inte får arbete direkt efter studierna, väljer att studera.

Villkoret har för övrigt funnits sedan 1974 och ansetts vara en del av arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen skriver att ”vissa av förslagen kan ha påverkan på det försörjningsstöd som kommunerna utger enligt socialtjänstlagen”. Samtidigt som man konstaterar att ”den kommunala finansieringsprincipen inte är tillämplig i detta fall eftersom principen endast innebär att kommuner och landsting ska

Fel! Okänt namn på

kompenseras för statligt beslutade åtgärder som direkt tar sikte på den kommunala verksamheten”.

Sänkta ersättningsnivåer

Regeringen föreslår sänkta ersättningsnivåer och en borte gräns i a-kassan. Ersättningsperiodens längd föreslås vara sammanlagt längst 300 dagar. Regeringen anser att en jobb- och utvecklingsgaranti, som ska gälla efter 300 respektive 450 dagar, bör införas från och med den 1 juli 2007. Vad den garantin innehåller har inte presenterats.

SO, Arbetslöshetskassornas Samorganisation, poängterar att för att uppfylla kraven på rättssäkerhet, likabehandling, kvalitet och effektivitet bör ikraftträdandet ske tidigast den 4 juni 2007. SO uppger även att cirka 110 000 personer från och med årsskiftet får sin ersättning sänkt från 80 till 65 procent. Inte från 80 till 70 procent utan till 65 procent direkt. Detta kommer att drabba enskilda individer och öka försörjningsbördan på kommunerna.

Regeringen skriver: ”Den successiva nedtrappningen av arbetslöshetsersättningen syftar till att stärka de arbetslösas incitament för att aktivt söka efter arbete. Både den lägre ersättningen i sig och vetskapen om en framtida sänkning har betydelse.”

För en heltidsarbetande undersköterska som tjänar cirka 20 000 kronor i månaden, inklusive OB-ersättningar, innebär regeringens förslag att ersättningen sänks till 14 929 i månaden de första 100 dagarna. Efter 200 dagar sänks ersättningen från 80 till 70 procent, vilket innebär en ersättning på 14 000 kronor i månaden och efter ytterligare 100 dagar sänks ersättningen till 13 000 kronor i månaden.

Enligt a-kassareglerna ska hon vara beredd att ta ett arbete som ligger 10 procent under nivån på sin arbetslöshetsersättning, det vill säga 11 700 kronor i månaden, vilket är nästan en halvering av hennes tidigare inkomst.

För dem som tjänar ännu mindre kan det handla om ersättningar under 10 000 kronor.

Syftet står därmed klart, regeringen vill skapa en ny låglönemarknad.

Vi socialdemokrater vill i stället höja det högsta taket i a-kassan, som idag är 730 kronor, så att de allra flesta får ut 80 procent av sin tidigare inkomst. Det högsta taket i a-kassan ska höjas till motsvarande 7,5 prisbasbelopp på årsnivå. Den 1 december 2008 ska taket, i ett första steg, höjas med 150 kronor.

Normalarbetstiden

Regeringen föreslår vidare att normalarbetstiden ska beräknas på den genomsnittliga arbetstiden under ramtiden om tolv månader mot tidigare sex månader.

Det betyder att tiden för att kvalificera sig för full inkomstbortfallsförsäkring fördubblas. Den som bara arbetat sex månader – säsongsanställda t.ex. –

Fel! Okänt namn på

får bara hälften så hög ersättning som idag. Även detta får stor betydelse för t.ex. frilansande kulturutövare och för nytilträdande på arbetsmarknaden.

Detta drabbar många som arbetar t.ex. inom Kommunal, Handels och Hotell och Restaurang eftersom de ofta börjar arbeta på timanställningar och sedan får ett längre vikariat. I första hand är det unga människor och kvinnor som kommer att drabbas.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Övergångsbestämmelser ska införas när det gäller skärpningen av arbetsvillkoret, begränsningen av den överhoppningsbara tiden, avskaffandet av studerandevillkoret och ändringen av beräkningen av normalarbetstiden för anställda. När det gäller de sänkta ersättningsnivåerna föreslås inga övergångsbestämmelser, utan ett stort antal individer kommer vid årsskiftet att drabbas av ett betydande inkomstbortfall med mycket kort varsel.

Finansiering – avgifter

När det gäller finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen har den tidigare fungerat så att arbetslöshetskassor med hög arbetslöshet har fått relativt sett högre statsbidrag än kassor med låg arbetslöshet. Kassor med höga förvaltningskostnader per medlem har tillförts medel genom utjämningsbidrag.

När det nuvarande finansieringssystemet infördes skapades därmed ett utjämningsystem med utjämningsavgift och utjämningsbidrag som skulle motverka allt för stora skillnader i nivån på medlemsavgifterna. Det har varit en bra och solidarisk ordning, och det finns därför inte någon anledning att slå sönder ett fungerande system. Detta system, hävdar regeringen, innebär att varken arbetsgivare eller löntagarkollektiv behöver bära den direkta kostnaden om arbetslösheten ökar.

Den förhöjda finansieringsavgiften ska däremot utgöra ett incitament för de enskilda kassorna och deras medlemmar att hålla ner just den kassans kostnader för arbetslösheten.

Regeringen har sagt att den s.k. förhöjda finansieringsavgiften till a-kassan – det vi får betala utöver den tidigare finansieringsavgiften – inte ska överstiga 300 kronor per icke arbetslös medlem och månad. Det är ett löfte som vi starkt ifrågasätter om det är möjligt, i synnerhet med tanke på att regeringen lovat Saco att de inte ska behöva ta in mer pengar från medlemmarna än vad de betalar ut. Frågan är vem som ska betala? Är det medlemmar i LO-förbund med hög arbetslöshet?

Begränsningen om en höjning på högst 300 kronor i månaden utgör dock inte något hinder för att höja medlemsavgifterna på grund av ökade administrationskostnader, vilket för med sig att kostnaderna för de enskilda medlemmarna kan bli ännu högre.

Fel! Okänt namn på

Vi befarar att de som inte har råd med både a-kasseavgift och fackföreningsavgift kommer att avveckla sitt medlemskap i fackföreningen och endast tillhöra a-kassan. Uppgifter om att var tionde fackförbundsmedlem – dvs. 300 000 medlemmar – överväger att lämna sitt fackförbund är alarmerande. Det bidrar till att försvaga balansen mellan arbetsmarknadens parter; därmed sätts den svenska modellen ur spel.

Under rubriken Konsekvenser påstår regeringen att sänkningen av inkomstskatterna för förvärvsarbetande (jobbskatteavdraget) sammantaget blir betydligt större än höjningarna av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen. När höjningen av egenavgiften och de slopade avdragsmöjligheterna för fackförenings- och a-kasseavgift är borträknade återstår inte mycket av skattesänkningarna för arbetstagarna. Jobbavdraget är mest gynnsamt för dem med höga löner.

Regeringen förefaller själv medveten om att den ökade finansieringsavgiften medför konsekvenser som innebär att förslaget inte är neutralt från jämställdhetssynpunkt, vilket avfärdas med att övriga förslag om jobbskatteavdrag gynnar kvinnor. Det är allvarligt om regeringen inte respekterar de grundläggande principerna i EG-rätten som innebär ett förbud mot indirekt diskriminering. Vi förutsätter att frågan analyseras ytterligare inför kommande proposition och att lagförslagen får sådan utformning att Sverige inte ska behöva ställas inför EG-domstolen.

Det faktum att de som klassificeras som arbetslösa, enligt regeringens definition, ska slippa den förhöjda finansieringsavgiften kan även få motsatt verkan, dvs. att arbetslösa avstår tillfälliga uppdrag eftersom det räcker med en enda arbetad timme för att drabbas av den förhöjda finansieringsavgiften.

Detta instämmer även flera av remissinstanserna i. AMS menar att det kan finnas negativa incitament att ta kortare anställningar, vilket är olyckligt eftersom dessa ofta är en ingång till mer arbete. LO anser att det är orättvist att arbete enstaka dagar ska ge förhöjd avgift. TCO nämner också problemet med tröskeleffekter som motverkar arbetslinjen.

Detta innebär sammantaget att vi yrkar avslag på samtliga förslag i den föreslagna propositionen.

Stockholm den 30 november 2006

Sven-Erik Österberg (s)

Sylvia Lindgren (s)

Maria Öberg (s)

Ann-Christin Ahlberg (s)

Jennie Nilsson (s)

Lars Lilja (s)

Luciano Astudillo (s)

Patrik Björck (s)